

10

MAZGÁLÓ VILÁG

2020/10

Markó Béla versei • Majtényi László és Fleck Zoltán tanulmányai • Hajdu Szabolccsal beszélget Rádai Eszter • Rab László: A gödi tűzfészek • Radnóti Sándor és Farkas Zoltán könyvrészletei

Almási Miklós • Csengery Kristóf • Csepeli György • Dalos György • Fáy Miklós • G. István László • Gárdonyi László • György Péter • Hargitai Miklós • Kiss Judit Ágnes • Kompolthy Zsigmond • Kőrizs Imre • László Ferenc • Mélyi József • Parászka Boróka • Pető Iván • Révész Sándor • Vadas József • Végel László

órát, csak az az érzésem, hogy öt jó percért nem érdemes végigülni másfél órát. Azt sem tudom, kinek kell hálásnak lenni érte, túl sok a szerző, nem tudom, melyiknek volt vices napja. Az előadás megy tovább, egyenest a nagy megkönnyebbülés felé, már megint együtt énekel négy ember, hamarosan a sötétség, leoltják a villanyt a Jurányiban, fejszó-

válva tapsolhatunk. Rendben, hogy az iroda béna hely, de mégsem annyira, mint a róla szóló színház.

Fehér Gáspár – Fehér Boldizsár – Litkai Gergely – Vinnai András: Irodai patkányok. Jurányi Ház, Budapest. Orlai Produkciós Iroda, Füge Produkció, Dekk Színház. Rendező: Kocsis Gergely. Szereplők: Sipos Vera, Ullmann Mónika, Janklovics Péter, Pataki Ferenc.

ról-ról

Vadas József

Homoffisz a homlokzaton

A Rákóczi útra születtem, és tízéves koromig a Corvin közben éltem. Máig eleven tehát emlékezetemben a megannyi földszintes, egy- vagy kétemeletes, már-már omladozó házával a hovatovább a múlt kódébe vesző szürke Józsefváros. Mert bár gyerekkorom nagy részét egy harmincas években emelt nagykörúti ház ötszobás polgári lakásában töltöttem, a Práter utcai, majd a Horváth Mihály téri iskolába járva tudom, a Kisfaludy és a Kis Stáció, a Futó és a Tömő utcában meg a környékükön még az ötvenes évek első felében is szép számban akadtak áporodott házikók (félkomfortos vagy éppen komfort nélküli lakásokkal), amelyek immár Szabó István filmjeinek köszönhetik halhatatlanságukat.

Noha a századelőn is épültek ide eklektikus és szecessziós, a két háború között meg – kisebb számban – modern vagy inkább neobarokk tömbök, az '56-os harcok emlékeit pedig a Kádár-korszakban több esetben lebontással és új épülettel próbálták eltüntetni, a nagy váltás csak

az elmúlt évtizedben következett be a Futureal európai forrásokból is táplálkozó fejlesztései nyomán. A Corvin mozi mögött a nevét viselő negyedben a plázák, a *residence* titullussal hivalkodóra vértezett tízemeletes iroda- és lakóházak s közöttük a parkosított sétány jóvoltából olyan milió alakult itt ki, amelyet bármelyik európai nagyváros megirigyelhetne. Bár kiemelkedő építészeti alkotás legfeljebb ha néhány akad az új tömbök között.

De most nem egy ilyen épületről lesz szó.

A helyszín továbbra is a Józsefváros, csak kicsit távolabbi és egykor némileg fejlettebb környék, a Salétrom utca, ahol száz évvel ezelőtt már és még jobbára nagy belmagasságú háromemeletes (többségében eklektikus) házak álltak. Jobbára, ismétlem magam, mert jelen írás tárgya egy velük azonos magasságú, ugyanakkor minden tekintetben (stílusában, funkciójában és belsőjében is) tüntetően modern épület: a Loffice nyáron átadott új székhá-

za. Helyén ugyanis szabályt erősítő kivételként 2008-ig egy tipikusan józsefvárosi földszintes ház árválkodott. A Fortepan 1975-ös felvételén nem látszik, egykoron azonban ide hozták szobára kuncsaftjaikat a Rákóczi téri örömlányok.

A Loffice merőben másféle és egészen újfajta szolgáltatásokat kínál a coworking (pénzért bárki számára elérhető home office-os közeg) biztosításával. Akár csak pár órára vagy néhány napra bérelhető munkafelületet egyéneknek, hosszabb távra irodát még csak formálódó kisebb-nagyobb közösségeknek, alkalmi rendezvényhelyiséget ilyenekkel nem rendelkező szegényebb vagy takarékos cégeknek. Elsősorban szabadúszóknak, nomádoknak, netán állásukat vesztett kisgyerekes anyukáknak vagy éppen startup vállalkozásoknak. Nem csupán infrastruktúrával és logisztikával szolgálnak (korszerű információs csatornával és digitális eszközökkel), egyszersmind szekrényekkel, zuhanyozóval vagy fürdőszobával, ha kell, gyermekmegőrzővel is felszerelve. A teakonyha mellett kisebb büfé gondoskodik az eseti használók komfortérzetéről.

A coworking az új évezred első évtizedének leleménye. Állítólag a költséghatékonyság jegyében indult hódító útjára 2005-ben az Egyesült Államokban, a hamarosan bekövetkező pénzügyi világválság mindenestre felgyorsította terjedését. Továbbá ugyanis a folyamatos gazdasági fejlődés második világháború után kialakult illúziója. Sokan váltak álláskeresővé, és kevesen vállalkoztak hosszú távú beruházásokra. Ha hinni lehet az internetes forrásoknak, ma már jóval millió fölött dolgoznak ebben a flexibilis rend-

szerben. Magyarországon a Loffice létesítette az első ilyen irodát 2009-ben a Paulay Ede utcában a Zeneakadémia egykori kottanyomdájának átalakításával, egy historizáló épület udvari szárnyában; a szisztéma életrevalóságát bizonyítja, hogy immár vidéken (többek között Gárdonyban és Debrecenben) is találkozunk hasonlóval. Időközben maga a Loffice is gyarapodott: bécsi fiiláléja mellett két további egységgel Budapesten: az egyik az a Rákóczi tér felől megközelíthető kétszintes iroda, amelyet 2013-ban egy lepukkant műanyag-feldolgozó üzemből alakítottak ki, ekként nyerte el Az év irodája címet. A másik a szóban forgó, Salétrom utcai rezidencia.

Mindkettőnek Paládi-Kovács Ádám a tervezője. Elsősorban családi házak és kisebb közösségi épületek fűződnek a nevéhez. Architektonikus elemekkel igyekszik efemer posztmodern allűrök híján is karakteres látványt nyújtó összképet adni munkáinak. Ezt látjuk itt is. A teraszos penthouse-zal hat szintet és mélygarázst magában foglaló ház földszinti alaprajzában levágásával előtető nélkül sikerült természetes módon fedett bejáratot kialakítania. Egyszersmind finom plasztikai játékot produkálnia. Az L alakban telepített, ezáltal mindkét oldaláról természetes fényhez jutó épület komfortosságához a balkonok és kilépők mellett a telek szabaddon maradt részének parkosítása is hozzájárul. Ugyancsak a tervező érdeme a környezetbe illeszkedés. Sem az utca összképéhez, sem két szomszédjának formavilághoz nem kívánt igazodni. Csupán a magasságával kapcsolódik a Sauer Ármin–Porgesz József-páros szebb napokat

látott szecessziós, illetve a két háború között népszerű építőmester, Mengl Ferenc valamivel későbbi és neobarokkosan robusztus jellege következtében jobb karban levő házához. Minden díszítménytől mentes puritán befoglaló formájával, a lépcsőház fémkeretbe foglalt nyílászáróinak mondrianosan szabályosra metszett geometriájával magabiztosan vállalja, hogy ez egy minden ízében modern épület, amelyet aztán az alkalmazott grafikus Willem van de Ven és a képzőművész Esterházy Marcell kalligrafikusan perforált és törtfehér színű alumíniumhomlokzata avat egyértelműen maivá.

Hogy Paládi-Kovács Ádám eredetileg milyen külsőt szánt az épületnek, az csak sejthető a szabadon maradt ablakok, illetve a belsőknben látottak alapján. Ahogy egy tudósításban olvasom, az épületben folyó munka zavartalansága érdekében már ő is árnyékoló panelekből álló frontot javasolt. Ennek továbbfejlesztéseként végül egy brandnek is tekinthető narratív felület született – a vállalkozáshoz szorosan kötődő két művész közreműködésével. A holland Van de Ven, akit szerelem telepített Magyarországra, nyomtatványaival, az épületbelső felirataival, honlapjuk és digitális felületeik tipográfiájával kezdetektől a cég arculattervezője. A családtag Esterházy Marcell (mint a kortárs magyar konceptuális és médiaművészeti szcéna egyik legaktívabb szereplője) szintén részt vett már a Paulay Ede utcai részleg művészi miliójének megteremtésében. Kettlen együtt terveztek ezt a fém függönyfalat, amely részben díszes mellvédként, részben árnyékoló spalettaként funkcionál, szellőztetéskor azonban a tábláit ki is lehet

hajtani. Akárcsak az antik görög vázák, vízszintesen tagolt mezőkön bontakozik ki a történet. Alulról felfelé haladva ismerjük meg a ház funkcióit: a rendezvényeket, a munkát, a kikapcsolódást, a családi élet mindennapjait. A harmincas évek art decós stilsztikáját idéző pikto-gramokból font és a digitális grafikai megoldásokkal elegy kavalkádós kompozíció napjaink street artjának nyers közvetlenségével vonja magára a figyelmet.

Aki mostanában építkezik vagy ingatlanvásárlásra készül, az már ránézésre is megbecsülheti, hogy egy ekkora épület létesítése sok százmillió forintot igénylő beruházás. A meglepő ezek után az, hogy a Loffice három jogász és egy közgazdász alapította családi vállalkozás. Vezetője Klementz Kata és Anna, tehát két testvér, s tulajdonosként rajtuk kívül még két személy jegyzi: édesanyjuk, illetve barát- és kolléganője, az osztrák Ulrika Rein, aki már több évtizede él Budapesten. Azért is kell név szerint említenünk, mert a mi érdeklődésünk alapvetően esztétikai. Márpedig mind a három épületben feltűnő, hogy a helyiségeket nem egyszerűen jó ízléssel megáldott, hanem a kortárs iparművészet és dizájn világában igencsak jártas valaki rendezte-bútorozta be. A Salétrom utcánál maradvá: két svéd tervező, Thomas Bernstrand és Stefan Borselius remek (bár némiképp a világsztár Ron Arad darabjaira hajazó) Bob Job ülőgarnitúrái fogadják az érdeklődőt, de aki alaposabban körülnéz, az Arne Jacobsen klasszikus Tojás fotelja mellett Konstantin Grcic, Philippe Starck, Salvador Dalí/Oscar Tusquets és a két Bouroullec fivér nevezetes munkáit

is fellelheti. Mindez nem kis részben Ulrika Rein hozzáértésének tudható be; érdemeim mit sem változtat, hogy ez a parádés tárgykollekció a Szabó Gábor belsőépítész vezette a Szuperdesign közreműködésével jött létre.

Ínyenc darabok is akadnak a világmárkák sokat reprodukált termékei között. Ilyen Roland Rainer osztrák építész ötvenes évek végi, hatvanas évek eleji fő műveként számontartott, a bécsi Stadthalle számára tervezett íves falemez széke, amely a mi több százezer példányban gyártott Erika kagylószékünk (Burján Judit diplomamunkája) időben és megformálásban is közeli rokona; vagy az, hogy a Rákóczi téri műanyag-feldolgozó kibelezése nyomán felszabadult tetőgerendákból nagy méretű asztalokat fabrikáltak. De nem folytatom, mert akármilyen kellemesek is az enteriőrök, ennek a székháznak mégis csak a városképi szerepe az igazán rokonszenves. A Loffice tulajdonosai bármelyik új (vagy még csak épülő) negyedben bérelhettek volna a maguknak jól használható munkaterületet. Az iménti példákkal összhangban azonban más utat választottak azzal, hogy mind a három részleget a város hagyományos szövetében keresték és alkották meg. Az archaizálás és a neológia ellenében jól érzékelhetően revitalizációban gondolkodnak. Márpedig kevés izgalmasabb dolog van, mint a régi és az új keveredése; sok évtized után ismét a Kisfaludy utcában járva élvezetet jelentett egymás mellett látni az egészen új és a régi meg a

még régebbi épületeket. Egyik sem műretek, inkább csak többé-kevésbé tisztos szakmunka, együtt azonban az élet természetes folytonosságának érzékeltetésével kellemes látványt eredményeznek. Jó lenne a dózerolások helyén növesztett vadiúj telepek ellenében kicsit gyakrabban hasonlókkal találkozni. Ha tovább sétálunk: még kopottas állapotában is oázisként hat a Tömő és a Nagy Templom utca sarkán a Pál utcai fiúk grundjának egyszintes épülete; különösen a tervezés-kivitelezés high-tech profizmusától ropogósan friss Corvin negyedből érkezve.

De nem is kell ilyen messzire menni a gyönyörködtető változatosság bezzegpéldáiért. Elég csak a szemközti épületre tekintenünk: a híres-neves Kölber kocsigyár raktárépületéből a húszas évek derekán az üzem József utcai épületének stílusához igazodva formált Horváth Mihály téri iskolám alkotója, Almási Balogh Lóránt újklasszicista református templomot, amelyet nemrég szépen helyreállítottak. Vagy vessünk egy pillantást a Loffice üvegezett ajtaján át az udvarra. Két allegorikus épületplasztika (talán csak ügyes replika) gondoskodik arról, hogy e kívül-belül huszonegyedik századi épület esztétikája tizenkilencedik századi reminiszcenciák révén érvényesüljön.

A Loffice új székháza. Építész: **Paládi-Kovács Ádám**. Belsőépítész: **Szabó Gábor**/Szuperdesign. Homlokzat: **Willem van de Ven** és **Esterházy Marcell**.